

Norges kontaktpunkt
for ansvarlig
næringsliv

Kontaktpunktet

Ekspertorganet for ansvarlig næringsliv

Vi sprer kunnskap
om OECDs retningslinjer
for ansvarlig næringsliv,
behandler klagesaker og
skaper arenaer for dialog
og samarbeid.

Innhold

OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv	4
Nasjonale kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv	6
Aktsomhetsvurderinger	10
Klagebehandling	14
Nyttige verktøy	20

Innledning

Ekspertorgan for ansvarlig næringsliv

Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv (Kontaktpunktet) er et ledende ekspertorgan som jobber for å fremme OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv. Et hovedmål med retningslinjene er at næringslivet bidrar aktivt til en bærekraftig utvikling. Kontaktpunktet behandler også saker – klager – om manglende etterlevelse av retningslinjene.

OECD – Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling – jobber for å fremme politikk som forbedrer økonomisk og sosial velferd over hele verden. Alle land som har sluttet seg til OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv er forpliktet til å opprette et nasjonalt kontaktpunkt.

OECDs retningslinjer kan vise vei i en verden i endring.

OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv

Retningslinjene er anbefalinger fra myndigheter om hvordan selskaper kan opptre ansvarlig – uansett hvor de opererer.

52 land har sluttet seg til retningslinjene, noe som innebærer at de dekker store deler av verdensøkonomien. Myndighetene har en klar forventning om at næringslivet følger dem.

Helt sentralt er anbefalingen til selskaper om å gjøre risikobaserte aktsomhetsvurderinger for å forhindre og håndtere negative konsekvenser for mennesker, samfunn og miljø.

Retningslinjene ble introdusert i 1976, og oppdateres jevnlig for å reflektere samfunnsutviklingen. I 2011 ble menneskerettigheter lagt til som eget kapittel. I 2023 ble forventningene når det gjelder håndtering av risikoer knyttet til klima og miljø skjerpet.

OECDs retningslinjer og anbefalingene om aktsomhetsvurderinger ligger til grunn for reguleringer i Norge og internasjonalt – som den norske åpenhetsloven og EUs bærekraftreguleringer.

OECDs retningslinjer

Siste versjon av OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv (2023) er tilgjengelig på våre nettsider.

Dekker alle områder

OECDs retningslinjer har anbefalinger på alle sentrale områder som har betydning for bærekraftig og ansvarlig næringsliv.

Offentliggjøring
av opplysninger

Menneske-
rettigheter

Arbeidstaker-
rettigheter

Miljøvern

Forbruker-
interesser

Vitenskap, teknologi
og innovasjon

Bekjempelse av
korrupsjon og bestikkelser

Skatt

Konkurranse

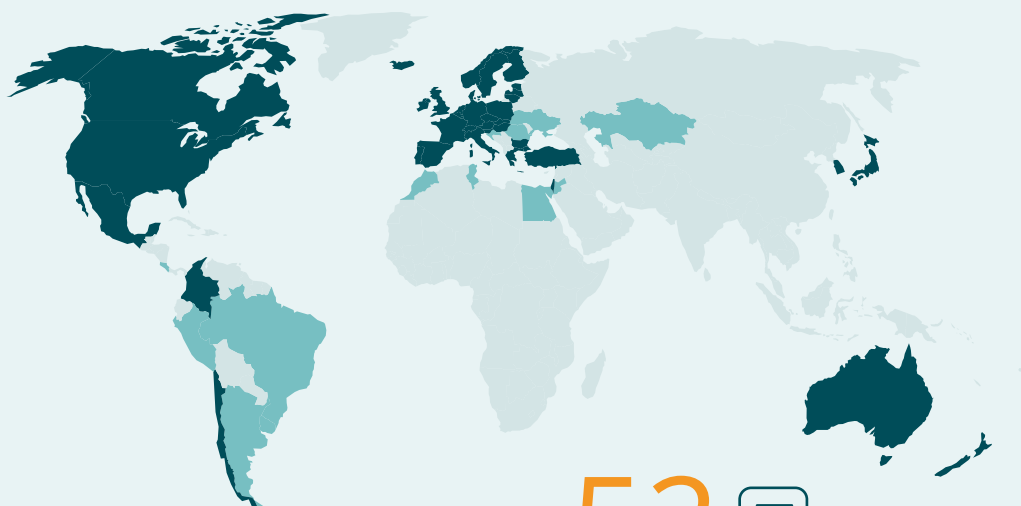
Nasjonale kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv

Alle land som slutter seg til OECDs retningslinjer forplikter seg til å opprette et nasjonalt kontaktpunkt. Kontaktpunktene er en unik ordning med ansvar for å:

- Fremme OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv og aktsomhetsvurderinger
- Bidra til å løse saker som en ikke-rettslig klagemekanisme for ansvarlig næringsliv

Kontaktpunktene kan også støtte myndighetenes arbeid med politikkutvikling som fremmer ansvarlig næringsliv.

Land med nasjonale kontaktpunkt

- OECD-land med kontaktpunkt
- Tilsluttede land med kontaktpunkt

52

Kartet tar ikke stilling til territoriell status eller suverenitet. Oversikt per 1. juni 2025.

land har forpliktet seg til å fremme retningslinjene og har opprettet nasjonale kontaktpunkt.

Nordisk-baltisk nettverksmøte med kontaktpunkt fra Danmark, Estland, Finland, Island, Norge og Sverige. Latvia og Litauen kunne dessverre ikke delta denne gangen. Bak troner Harpa, Reykjaviks vakre konserthus.

Internasjonalt samarbeid

OECDs arbeidsgruppe for ansvarlig næringsliv (WPRBC) består av representanter fra landene som har sluttet seg til OECDs retningslinjer og møtes regelmessig i Paris. Arbeidsgruppen støtter gjennomføringen av retningslinjene globalt og fremmer samordnet politikk. Arbeidsgruppen har også jevnlig dialog med næringslivet gjennom Business at OECD (BIAC), fagbevegelsen gjennom Trade Union Advisory Committee to the OECD (TUAC) og sivilsamfunnet gjennom OECD Watch.

Kontaktpunktet deltar jevnlig i nettverksmøter med de andre kontaktpunktene og OECDs sekretariat. Nettverksmøtene er en viktig arena

for å dele erfaringer og god praksis på tvers av de nasjonale kontaktpunktene. Det er avgjørende for tilliten til kontaktpunktordningen at selskapene møter samme forventninger og likebehandling uansett hvor de opererer.

De nordisk-baltiske kontaktpunktene møtes i tillegg én gang i året. Dette nettverket består av kontaktpunktene i Estland, Danmark, Finland, Island, Latvia, Litauen, Norge og Sverige. Det er et nyttig forum for erfaringsdeling om behandling av saker og arbeid for å gjøre retningslinjene kjent.

Menneskene i Kontaktpunktet

Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv – et upartisk ekspertorgan

Kontaktpunktet består av eksterne medlemmer og sekretariatet. Medlemmene av Kontaktpunktet oppnevnes av Utenriksdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, i samråd med Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Finansdepartementet.

Oppnevningene baseres på forslag fra arbeidslivets parter (NHO og LO) og sivilsamfunnet ved Forum for utvikling og miljø.

Sekretariatet står for det daglige arbeidet i Kontaktpunktet. Det omfatter blant annet veiledning om retningslinjene og aktsomhetsvurderinger, og å forberede behandling av enkeltsaker og tilrettelegging av mekling. Det er medlemmene som tar avgjørelsene i enkeltsakene.

Medlemmene

Frode Elgesem
leder, lagdommer
i Borgarting Lagmannsrett

Liv Tørres
leder for internasjonal
avdeling, LO

**Anita Marie Gilje
Househam**
assisterende bærekraft-
direktør, Orkla ASA

Carin Leffler
fagrådgiver, Framtiden
i våre hender

Sekretariatet

Kristel Tonstad
fagdirektør og leder
av sekretariatet

Per N. Bondevik
seniorrådgiver

Åse Sand
seniorrådgiver

Glimt fra Kontaktpunktets arbeid

Aktsomhetsvurderinger – en nøkkel til ansvarlighet

Gjør din bedrift skade på mennesker, miljø eller samfunn? Hvordan skjer det? Hvem rammes? Hvordan unngå risiko eller rette opp når det går galt?

Helt sentralt i OECDs retningslinjer er forventningen om at selskaper utfører risikobaserte aktsomhetsvurderinger.

Aktsomhetsvurderinger handler om å kartlegge, forebygge, begrense og gjøre rede for hvordan bedriften håndterer faktiske og potensielle negative konsekvenser koblet til bedriftens virksomhet, varer eller tjenester.

Selskaper skal også rette opp skader på mennesker og miljø som de har forårsaket eller bidratt til.

For mange bedrifter handler risiko først og fremst om dem selv: risiko for omdømmet, økonomien og produksjonen. Men det vi snakker om her er risikoen for negativ påvirkning på mennesker og miljø – både i og utenfor selskapet. Ofte henger dette sammen.

I områder preget av krig og konflikt, krever OECDs retningslinjer skjerpede aktsomhetsvurderinger. Det omfatter blant annet en vurdering av risiko for å bidra til brudd på humanitærretten samt en analyse av aktørene i konflikten og hvordan bedriften risikerer å påvirke konflikt dynamikken.

Aktsomhetsmodellen

Modellen viser at aktsomhetsvurderinger er en kontinuerlig prosess.

Kontaktpunktet og Forbrukertilsynet holder jevnlig felles workshops om ansvarlig næringsliv og åpenhetsloven.

Åpenhetsloven forplikter

Åpenhetsloven krever at større virksomheter gjør aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer.

Åpenhetsloven, som trådte i kraft i 2022, har som formål å fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold og sikre tilgang til informasjon om hvordan virksomheter håndterer slike forhold.

Åpenhetsloven stiller krav til større virksomheter om å gjøre aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer når det gjelder menneskerettigheter og anstendige arbeids-

forhold. Etter OECDs retningslinjer forventes selskapene å gjøre aktsomhetsvurderinger også på andre områder, som miljø, anti-korrupsjon og teknologi.

Forbrukertilsynet har ansvaret for å veilede om og føre tilsyn med åpenhetsloven. Forbrukertilsynet og Kontaktpunktet samarbeider om kurs og veiledning til næringslivet når det gjelder aktsomhetsvurderinger og informasjonspliktene i åpenhetsloven.

Dialog og samarbeid med Forbrukertilsynet og andre aktører.

EU-regler om bærekraft

Flere EU-reguleringer om bærekraft handler om at selskaper skal unngå og håndtere negative konsekvenser på mennesker og miljø. De bygger på OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv og FNs veiledende prinsipper om næringsliv og menneskerettigheter.

Heidi Hautala – tidligere visepresident i Europaparlamentet og drivkraft bak EUs aktsomhetsdirektiv på Kontaktpunktets seminar.

Unik klageordning

Dialog og mekling gir resultater

Kontaktpunktene gir organisasjoner og personer et sted å henvende seg når de mener at et selskap har opptrådt i strid med OECDs retningslinjer.

Proessen er ikke-rettslig og den eneste internasjonalt anerkjente klagemekanismen for ansvarlig næringsliv.

Kontaktpunktet tilbyr en unik arena for dialog og mekling mellom partene, og støtter dem i arbeidet med å finne løsninger som er forenlige med retningslinjene og som partene kan enes om.

Kontaktpunktet behandler saker mot selskaper som opererer i eller fra Norge. Saksbehandlingen skal være upartisk, forutsigbar, rettferdig og i tråd med retningslinjene. Sakene behandles i henhold til OECDs og Kontaktpunktets prosedyrer for behandling av enkeltsaker.

Løsningene har vist seg å ha ringvirkninger utover den konkrete saken, gjennom å påvirke andre aktører i positiv retning.

Eksterne meklere

Kontaktpunktet trekker gjerne på ekstern meklereksptise. Klagesakene er ofte komplekse, og det kan være en fordel både med erfaring som mekler og kunnskap om problemstillingene klagen omfatter.

I noen tilfeller er det nyttig for partenes tillit til prosessen å engasjere internasjonale

meklere, uten nasjonal tilknytning til partene og som har kunnskap om næringen klagen omhandler.

I 2021 etablerte OECD en ressursbase, der profesjonelle meklere kan melde sin interesse for å bistå ulike lands nasjonale kontaktpunkt.

Sende inn klage?

En klage til Kontaktpunktet skal være skriftlig og inneholde en saklig begrunnelse – blant annet en beskrivelse av forholdet, henvisning til relevante deler av OECDs retningslinjer og hva man ønsker å oppnå.

Kontaktpunktet gjør så en innledende vurdering av om klagen tas til behandling basert på følgende kriterier:

- hvem den berørte parten er, og partens interesse i saken
- om saken er vesentlig og begrunnet
- hvorvidt selskapet er omfattet av retningslinjene
- om det er en forbindelse mellom selskapets virksomhet og saken som er reist i klagen
- i hvilken grad gjeldende lovgivning og/eller prosedyrer begrenser Kontaktpunktets mulighet til å bidra til en løsning og/eller til gjennomføring av retningslinjene
- om behandling av saken vil kunne bidra til å oppfylle formålet med retningslinjene og til å styrke deres gjennomslagskraft

Oversikt over klager

Vil du vite mer om klager som behandles internasjonalt? OECD logger alle saker som føres for et nasjonalt kontaktpunkt i en åpen database:

En oversikt over saker behandlet av det norske kontaktpunktet er tilgjengelig på våre nettsider.

Klagebehandling: 5 steg

Klagen leveres

1

Fase 1: Bekreftelse og koordinering

Kontaktpunktet bekrefter mottak av klage, koordinerer med andre kontaktpunkt når det er aktuelt, og videreformidler den til innklaget selskap som inviteres til å gi et tilsvær.

2

Fase 2: Innledende vurdering

Kontaktpunktet vurderer om klagen tas til videre behandling

3

Fase 3: Dialog og mekling

Kontaktpunktet tilrettelegger for dialog og mekling med mål om at partene kommer til enighet. Hvis dialog og mekling avvises, eller hvis meklingen ikke fører frem, vil Kontaktpunktet utrede og vurdere saken basert på anbefalingene i OECDs retningslinjer.

4

Fase 4: Sluttklæring

Kontaktpunktets sluttklæring offentliggjøres. Dersom partene har kommet til en avtale inkluderes gjerne denne i sluttklæringen. Hvis partene ikke kommer til enighet vil sluttklæringen inkludere en vurdering av om selskapet har opptrådt i tråd med OECDs retningslinjer, samt eventuelle anbefalinger til selskapet.

5

Fase 5: Oppfølging

Kontaktpunktet følger opp avtalen og/eller eventuelle anbefalinger i sluttklæringen, og offentliggjør en oppfølgingsrapport basert på dette.

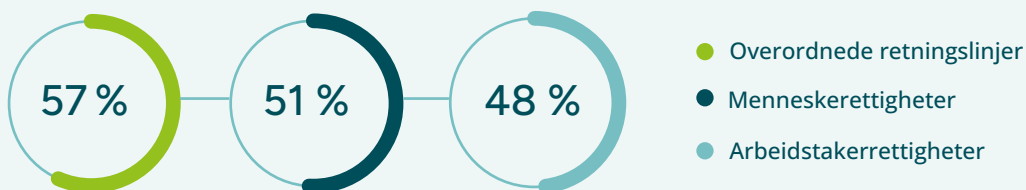
Prosedyrene for behandling av klagesaker er tilgjengelige på norsk, engelsk og samisk på nettsidene våre.

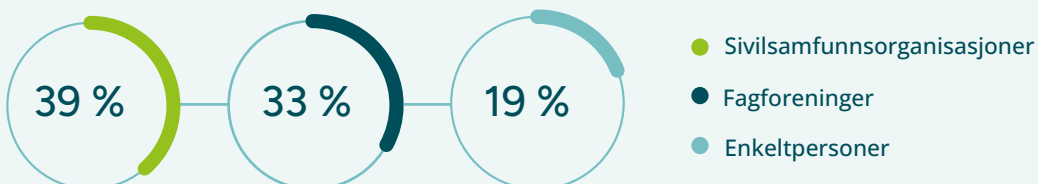
Klagesaker gjennom 25 år

Siden ordningen ble opprettet i 2000, har kontaktpunktene håndtert mer enn 650 saker knyttet til selskapers aktiviteter i over 100 land.

OMRÅDER: Siden 2011 har de fleste klagesakene behandlet av kontaktpunktene handlet om følgende:

KLAGERE: Siden 2011 har de fleste klagesakene blitt innsendt av:

RESULTATER: Siden 2011 har 56 prosent av klagesakene resultert i en avtale

BANEKRYTENDE KLAGESAKER: I forbindelse med 20-års jubileet for kontaktpunktordningen, ga Kontaktpunktet ut en samling med ti banebrytende klagesaker. Denne er tilgjengelig på våre nettsider.

Klagesaker i praksis

Spørsmål om menneskerettigheter står sentralt i sakene som behandles av kontaktpunktene, også i Norge.

Eksempel 1: Aktsomhetsvurderinger i konfliktområder

I desember 2019 mottok Kontaktpunktet en klage fra the Committee Seeking Justice for Alethanyaw (CSJA) – en liten gruppe flyktninger i Bangladesh.

Klagerne mente at manglende aktsomhetsvurderinger av Telenor førte til militærets misbruk av en mobilmast for å drepe og fordrive sivile fra landsbyen Alethanyaw i delstaten Rakhine i Myanmar i august 2017. Masten var eid og driftet av en av Telenor Myanmar nettverksleverandører. Klagen tok også opp spørsmål om bruk av landområder og Telenors rolle i en nedstengning av nettet i 2019.

Klagerne ønsket ikke å delta i dialog og meklings og Kontaktpunktet utredet saken i sin slutt-erklæring. Kontaktpunktet fant ikke grunnlag for å konkludere at Telenor forårsaket eller bidro til misbruket av mobilmasten i august 2017. Det var imidlertid en direkte forbindelse mellom Telenors virksomhet og de negative konsekvensene gjennom en forretningsforbindelse.

Kontaktpunktet vurderte at det den gang ikke var rimelig å forvente at selskapet forutså risikoen for misbruk av mobilmasten. I dag er dette en kjent risiko som må kartlegges og begrenses i Myanmar og andre høyrisikoområder.

OECDs retningslinjer anbefaler skjerpede aktsomhetsvurderinger i konfliktområder. I en kontekst som Myanmar krever det risiko-vurdering av samarbeid med militæret og interessentdialog med de mest utsatte gruppene – i dette tilfellet, rohingyaene.

Foto: Khin Maung Win / AP / NTB

TELENORBUTIKK: Kunder står i kø for å kjøpe SIM-kort fra Telenors utsalg i Yangon, Myanmar, 26. oktober 2014. (Foto: Khin Maung Win/AP/NTB)

Eksempel 2: Kompensasjon til arbeidstakere

I desember 2015 klaget tre personer inn Heineken og det kongolesiske datterselskapet Bralima til det nederlandske kontaktpunktet.

Heineken ble anklaget for urettmessig oppsigelse av 168 ansatte under borgerkrigen i DR Kongo mellom 1999 og 2003, samt unnlatelse av å bruke sin innflytelse for å beskytte de tidligere ansatte.

Kontaktpunktet i Nederland tilrettela for mekling i 2016 og en ekstern mekler ledet møtene, avholdt i Uganda og Frankrike. Partene kom til enighet i 2017.

Heineken og Bralima forpliktet seg blant annet til å utarbeide retningslinjer for virksomhet i konfliktområder, og å forbedre sine interne prosesser i tråd med OECDs retningslinjer og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter. Avtalen inkluderte også økonomisk kompensasjon til de oppsagte ansatte.

I sin oppfølgingsevaluering i 2021 sa det nederlandske kontaktpunktet seg veldig fornøyd med implementeringen av den inngåtte avtalen.

Eksempel 3: Konsultasjoner med urfolksgrupper

Klagen fra Jijnjevaerie Sameby mot Statkraft AS gjaldt et planlagt vindkraftprosjekt i Jämtland i Sverige der Samebyen tradisjonelt driver med reindrift.

Samebyen mente at konsultasjonene selskapet hadde gjennomført var mangelfulle og at prosjektet var i strid med ønskene deres. De hevdet at prosjektet ville begrense muligheten til en fortsatt bærekraftig reindrift. Flere sider av saken hadde vært behandlet i det svenske rettssystemet.

Klagen ble håndtert av kontaktpunktene i Norge og Sverige, som la til rette for ekstern mekling i juni 2014. Meklingen førte ikke frem. Kontaktpunktene fant ikke grunnlag for å konkludere med manglende etterlevelse av OECDs retningslinjer, men pekte på områder der det var rom for forbedringer.

I juli 2016 ble partene på egenhånd enige om en avtale om kompensasjon som følge av vindparkene Statkraft hadde bygget i reindriftsområdet til Jijnjevaerie Sameby. Den langsiktige avtalen gjaldt kompensasjon for utbedringstiltak og adgang til landområder i driftsfasen av vindparkene.

Behov for veiledning? Vi har verktøyene!

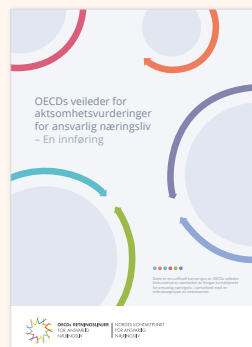
Flere aktører bistår norsk næringsliv med aktsomhetsvurderinger. Som ekspertorgan for ansvarlig næringsliv og aktsomhetsvurderinger, sitter Kontaktpunktet med svar på hva som faktisk kreves.

Bli med på våre seminarer, kurs, sjekk våre digitale verktøy eller send oss en forespørsel om å holde innlegg.

1

Veileder

OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger (2018) gir praktiske råd om aktsomhetsvurderinger. Basert på denne har Kontaktpunktet utarbeidet en nyttig og enkel kortversjon.

2

Næringslivets menneskerettighetsansvar – eksempeltabell

For å gjøre det enklere å forstå hvordan selskaper kan bli involvert i menneskerettighetsbrudd, har Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) og Kontaktpunktet laget en tabell med eksempler.

3

Ansvarlighetskompasset

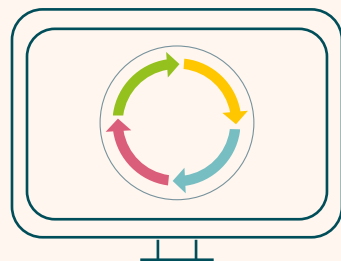
Kontaktpunktet har utviklet ansvarlighetskompasset – et enkelt og brukervennlig test-deg-selv-verktøy, som hjelper bedrifter å vurdere i hvilken grad de etterlever OECDs retningslinjer, samt legge inn mål og tiltak.

4

Egenvurdering av aktsomhet

På Kontaktpunktets nettsider finner du en digital egenvurdering i seks trinn, som gir en pekepinn om hvorvidt din bedrift jobber godt med aktsomhetsvurderinger.

5

Dilemmasamling

Risikohåndtering betyr ofte å stå i spagat mellom rett og galt. Dilemmasamlingen utarbeidet av NHO, Transparency International Norge og Kontaktpunktet skal inspirere til refleksjon og diskusjon rundt 22 reelle dilemmaer knyttet til menneskerettigheter, anstendig arbeid og antikorrupsjon.

Du finner alle verktøy på Kontaktpunktets nettsider:
[Responsiblebusiness.no](https://responsiblebusiness.no)

6 Sektorveiledere

OECDs sektorveiledere gir konkrete og praktiske råd om ansvarlig næringsliv og aktsomhetsvurderinger, inkludert hva man kan gjøre for å styrke ansvarlig næringsliv i leverandørkjeden.

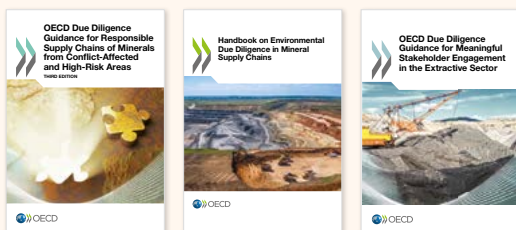
Finanssektoren

OECD har veiledere for institusjonelle investorer, bankers utlånsvirksomhet, for prosjekt- og aktivafinansiering og om klimarisiko.

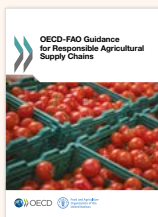
Utvinningsindustrien

Veilederne for utvinningsindustrien har særlig fokus på konflikt- og høyrisikoområder, og interessentdialog. Veilederen om interessentdialog i utvinningsindustrien er oversatt til norsk og samisk. OECD har også laget en veileder for miljømessige aktsomhetsvurderinger i leverandørkjedene for mineraler.

Landbruks- og matvaresektoren

OECD og FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) har sammen laget veilederen for ansvarlige leverandørkjeder i landbruks- og matvaresektoren

Tekstil- og skosektoren

Veilederen for tekstil- og skoindustrien gir råd til selskaper om hvordan å unngå og håndtere negative konsekvenser for menneskerettigheter og miljø i leverandørkjeden. Den er oversatt til norsk og finnes også i kortversjon.

7

Tematiske publikasjoner

OECD har aktuelle publikasjoner om en rekke ulike tema innenfor ansvarlig næringsliv.

Robuste og bærekraftige leverandørkjeder

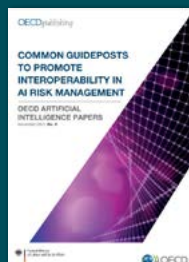

Integrering av ansvarlig næringsliv i offentlige innkjøp

Praktiske tiltak mot de verste formene for barnearbeid og rapport om sporing i mineral-leverandørkjeder

Digitalisering og teknologi innenfor rammen av ansvarlig næringsliv

For tekstil- og skoindustrien har OECD blant annet utgitt en håndbok om levelønn og et dokument om sertifiseringsordninger

Norges kontaktpunkt
for ansvarlig
næringsliv

Utgitt av:
Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv

Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00

Publikasjoner er også tilgjengelige på:
www.regjeringen.no
Publikasjonskode: E-1034B

Utvikling og produksjon:
Marianne Alfsen/Felix Media AS
Design: Anagram AS

Trykk:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
1. utgave, 2025

